

Wollstonecraft, M. (2010). *La educación de las hijas*
Santander: El Desvelo, pag. 37-105

CONSIDERACIONS SOBRE L'EDUCACIÓ DE LES FILLES
AMB REFLEXIONS SOBRE LA CONDUCTA FEMENINA
EN ELS DEURES MÉS IMPORTANTS DE LA VIDA

Per Mary Wollstonecraft
Londres, MDCCLXXXVII
Impress per a J. Johnson, núm. 72, St. Paul's Church-Yard

1

PRÒLEG

En les pàgines següents he tractat d'indicar alguns aspectes importants respecte a l'educació de la dona. És cert que ja se n'han escrit molts tractats; però se'm va ocórrer que encara quedava molt per dir. No inflaré aquestes pàgines escrivint disculpes pel meu intent. De fet, tinc por que les reflexions siguin considerades per alguns com massa greus, però no podria fer que ho semblaren menys sense escriure amb afectació. No obstant això, encara que puguen resultar insípides per als capfluixos, altres poden no pensar el mateix; i si resulten útils a un semblant i li fan passar de manera agradable unes hores que el pesar ha entristit, pensaré que no he ocupat el meu temps en va.

ELS PRIMERS ANYS

Com que considere deure de tot ser racional cuidar la seua descendència, m'apesara observar que la conjunció de raó i deure no exerceix una influència tan poderosa en la conducta humana com la que exerceix l'instint en la creació de les bèsties. La indolència i una indiferència desconsiderada abans de res, excepte la complaença present, fan que moltes mares que puguen tenir impulsos momentanis de tendresa desatenguen els seus fills. Segueixen un impuls plaent i mai pensen que la raó hagués de conrear i governar aquests instints que portem arrelats per a fer agradable la senda del deure —ja que si no es governen es desboquen— i acréixer les passions que s'afanyen sempre a prendre possessió —em referisc a la vanitat i a l'amor propi.

La primera preocupació ha de ser la d'establir la base d'una bona constitució. La mare —tret que hi haja raons de pes que li ho impedisquen— hauria d'alletar els seus fills. La llet materna constitueix l'aliment adequat i, durant algun temps, resulta suficient. Si s'adoptés un mètode habitual d'alletar, aquesta tasca no resultaria en absolut difícil. Als nens que es deixen a cura de mainaderes ignorants se'ls omple l'estómac a vessar amb menjar inadequat, que es torna àcid i els incomoda en gran manera. Hauríem de tenir especial cura de protegir-los en la seua tendra infància del dolor físic, ja que les seues ments no poden

proporcionar-los encara cap entreteniment que els alleuge. Els primers anys de la vida d'un nen són amb freqüència infeliços per negligència o per ignorància. Els nens es queixen principalment de l'estómac o del ventre, i aquestes queixes es deuen generalment a la qualitat i quantitat del seu menjar.

L'alletament d'un nen provoca, així mateix, una gran tendresa; la seua situació de dependència i desemparament provoca un afecte que pot qualificar-se de maternal. Jo fins i tot l'he sentit quan he vist una mare complir tal comesa, i opine que la tendresa maternal emana a parts iguals del costum i de l'instint. Estic convençuda que és possible adquirir l'afecte d'un pare per un fill adoptat; per això és necessari que una mare complisca com a tal, per a provocar en si mateixa un afecte racional per la seua descendència.

Els nens diferencien des d'una edat molt primerenca els modals dels qui els envolten. Resulta fàcil distingir el fill d'una persona distingida si no es deixa completament a cura de la mainadera. Aquestes dones són per descomptat ignorants i, per a mantenir un nen callat per un moment, els consenten tots els seus petits capritxos. Molt aviat, el nen comença a ser obstinat i a desitjar que se'l complaga en tot. La manera habitual d'actuar és accedir a vegades a l'humor i contradir-lo unes altres, segons els dictats d'un temperament que no ha estat corregit. Això és una cosa que el nen esbrina abans del que es puga imaginar i dona lloc a un afecte mancat de respecte. L'únic mètode viable d'aconseguir-los és la uniformitat de la conducta. Una observança inflexible de qualsevol norma que s'haja establert fa que els nens se senten còmodes i estalvia molts problemes a la mare i a la mainadera, ja que els nens no desafiaren amb freqüència si mai han vençut. Estic segura que estimaran i respectaran una persona que els tracte adequadament si una altra persona no els consent en excés. En una ocasió vaig sentir un pare assenyat dir que tractaria el seu fill com el seu cavall: primer el convenceria que era el seu amo i després, el seu amic. Així i tot, en cap cas ha d'adoptar-se un estil de comportament rígid. Al contrari, m'agradaria esmentar que només durant la infància la felicitat d'un ésser humà depèn completament d'uns altres, i amargar aquests anys amb restriccions innecessàries és cruel. Per a guanyar-se l'afecte ha de mostrar-se afecte, i sempre han de donar-se petites proves d'aquest; no permeta que semblen feblesa: calaran profundament en la jove ment i provocaran les seues inclinacions més afables. Les turbulentes passions poden contenir-se fins que comence a forjar-se la raó.

És també en els primers anys quan se'ls ensenya a parlar, i no sols senten ximpleries, sinó que aquestes ximpleries se'ls contenen en uns tons tan ridículs i afectats que resulten desagradables; i, no obstant això, són els tons que primer imita el nen i la seua manera innocent i juganera els fa tolerables, quan no agradables; però més tard no s'aprecien tan fàcilment; més encara, moltes dones mantenen sempre la xerradissa de la seua infància i no se'ls oblida papissotejar quan han après a llanguir.

Als nens se'ls ensenya la venjança i les mentides al mateix bressol. Si cauen o es colpegen el cap amb qualsevol cosa, se'ls demana per a tranquil·litzar-los que retornen la ferida i que estenguen les seues mans per a fer-ho. Quan ploren o resulten molestos, es reprèn el gos o el gat, o es crida el coco perquè se'ls emporte, la qual cosa només els terroritza al principi, ja que aviat esbrinen que la mainadera no es refereix a res amb aquestes horribles amenaces. De fet, descobreixen tan bé la fal·làcia que he vist nois que a penes podien parlar sense repetir els mateixos trucs amb la seua nina o el gat.

Com és, doncs, possible, quan la ment s'ha disciplinat, aconseguir que es complisquen els preceptes de debò si els primers exemples que han tingut els portarien a practicar el contrari?

DISCIPLINA MORAL

Algú va dir en una ocasió que cap ésser merament humà podia educar un nen adequadament. Coincidisc plenament amb aquest autor, però, encara que no puga aconseguir-se la perfecció i la conducta humana estiga sempre governada per esdeveniments imprevistos, continua sent el nostre deure establir alguna norma per la qual regular les nostres accions i complir-la en la mesura en què ens ho permeten les nostres febleses. Per a poder seguir el sistema del senyor Locke —i això pot dir-se de gairebé tots els tractats sobre educació—, els pares han d'haver contingut les seues pròpies passions, la qual cosa no ocorre amb freqüència en un grau considerable.

El matrimoni és amb massa freqüència una discòrdia permanent. No ocorre amb freqüència que tots dos progenitors siguen racionals, i els més febles tenen el poder de causar els majors problemes.

Com es conrearan, doncs, les tendres ments dels nens? Mamà només desitja que la preferisquen a ella, i pot ser que pose molta cura a sembrar aquestes llavors que han donat lloc a tan exuberant mala herba en la seua pròpia ment. O, com sol ocórrer amb major freqüència, al principi es tracta els nens com a joguines i, quan els seus temperaments s'han malcriat per l'excessiva complaença, els nens es tornen molestos i se'ls deixa en la majoria dels casos amb els criats. Les primeres nocions de les quals s'amaren són, per tant, mesquines i vulgars. Se'ls ensenya la malícia —la saviesa d'aquesta classe de gent—, i l'amor per la veritat, que és fonament de la virtut, aviat desapareix de les seues ments. Al meu entendre, està demostrat que els principis de la veritat són innats. Sense raonar consentim en moltes veritats, sentim la seua força, i l'emmurriada sofisteria només pot temperar aquests sentiments que la naturalesa ha arrelat en nosaltres com a guardians instintius de la virtut. L'encobriment i la malícia aviat dominaran sobre les altres bones qualitats i privaran la ment d'aquesta bella simplicitat que mai s'aprecia prou.

En efecte, és summament important aconseguir que un nen manque de malícia o, parlant amb major propietat, no ensenyar-los el contrari; i per a això hem de mantenir-los allunyats dels mals exemples. Els criats practiquen gairebé sempre la dissimulació i els nens, que veuen com l'empren per a protegir-se de la culpa, adoptaran els mateixos mètodes —i la malícia està tan pròxima a la falsedat que indefectiblement donarà lloc a ella— o algun neci subterfugi per a silenciar els possibles retrets de la ment, si se'ls ha inculcat el sentit de la veritat.

Una altra causa o font de la dissimulació és la correcció imprudent. Amb massa freqüència es castiguen els accidents o les bromes, per la qual cosa, si poden ocultar-los, ho faran per a evitar el càstig. Controle'ls, per tant, però mai els corregisca sense un motiu suficient, com la violació de la veritat, la crueltat envers els animals o inferiors, o aquest tipus de necieses que donen lloc al vici.

Als nens se'ls hauria de permetre participar en les converses, però cal un gran discerniment per a trobar temes que els perfeccionen de manera gradual. Els animals són el primer objecte que atreu la seua atenció, i crec que les petites històries sobre ells no sols

entretindrien, sinó que instruirien al mateix temps i tindrien un excel·lent efecte en la formació del temperament i en el cultiu de les bones disposicions del cor. Hi ha molts llibrets amb aquesta tendència. En recorde un en particular: *Vida i aventures d'un ratolí*¹. Em veig obligada a esmentar aquí un llibre d'himnes de prosa moderada, escrit per l'enginyós autor de moltes altres lliçons apropiades per a nens. Aquests himnes, imagine, contribuirien a omplir el cor amb sentiments i afectes religiosos, i —si se'm permet l'expressió— farien que Déu fora evident als sentits. No obstant això, l'enteniment, igual que l'estómac, no hauria d'omplir-se a vessar. El perfeccionament intel·lectual, igual que el creixement i la formació del cos, han de ser graduals, però no hi ha motiu perquè la ment quede en guaret mentre el seu fràgil edifici es prepara de manera imperceptible per a un habitant més raonable. No quedarà en guaret: promíscues llavors se sembraran per accident i creixeran ràpidament amb el blat, i potser mai s'erradicaran².

Sempre que un nen faça una pregunta, se li hauria de donar una resposta raonable. Haurien de motivar-se les seues petites passions. En la seua majoria tenen afició per les històries, i les que són adequades serien edificants fins i tot mentre els entretenen. En comptes de fer-ho amb aquestes, els seus caps s'omplen amb contes improbables i supersticioses descripcions d'éssers invisibles, les quals generen estranys prejudicis i temors inútils en les seues ments. Es confirma el papissot dels primers anys i s'adquireixen expressions vulgars que els nens, si fora possible, no haurien de sentir mai. És veritablement important en la vida poder expressar els pensaments amb facilitat i adequació i, si als nens mai se'ls porara per la senda equivocada en aquest particular, s'evitarien molts problemes.

També el batibull de la cuina —o de qualsevol altre lloc on es deixen els nens tots sols amb els criats— fa que el decent componiment del saló resulte enutjós. Una nena eixerida es converteix aviat en una saltirona; i si hi ha homes entre els criats, surten a caminar amb ells, els quals amb freqüència es prendran amb la senyoreta petites llibertats, la tolerància de les quals provoca l'atreviment d'aquesta i la torna descarada. L'apropiada modestia que l'hàbit de conversar amb els seus superiors dona a una nena desapareixerà per complet. Haig de reconèixer que em captiva veure un nen encantador tractant de passar desapercbut i escoltant en comptes de parlar. Pot ser que una nena tinga aquest comportament sense tenir molt bon enteniment. En aquest cas, eixe retraïment li impedeix resultar molesta.

És deure dels progenitors protegir el nen perquè no reba falses impressions. Quant als prejudicis, les primeres nocions que tenim mereixen tal nom, ja que, fins que no comencem a titubejar en les nostres opinions, no apliquem la nostra raó per a examinar-les, i després, si són acceptades, poden dir-se nostres.

Així doncs, el primer que caldria animar-se en els nens a complir és una estricta observança de la veritat, la correcta submissió als superiors i la condescendència amb els inferiors. Aquests són els articles principals, però n'hi ha molts altres que, en comparació amb els anteriors resulten trivials i, no obstant això, són importants. No és agradable veure un nen desfent-se en reverències i ganyotes, però tampoc se li ha de permetre ser groller. Se'ls hauria de mantenir ocupats i poden seleccionar-se per a ells rondalles i contes que desperten la seua curiositat. Des de molt prompte hauria de conrear-se el gust

¹ Obra de Dorothy Kilner (1755-1836). No consta la seua publicació en espanyol. El títol original és: *The Life and Perambulations of a Mouse*.

² Referència a la paràbola de la zitzània (Mateu 13, 24-30).

per les belleses de la naturalesa. Moltes coses del món vegetal i animal poden explicar-se de forma entretinguda i aquesta és una innocent font de plaer a l'abast de tots.

Sobretot, intente ensenyar-los a combinar les seues idees. Resulta més útil del que pugua imaginar-se que un nen aprenga a comparar coses que són similars en alguns aspectes i diferents en altres. Desitge que se'ls ensenye a pensar. Pensar és, de fet, un exercici difícil, i en un principi no s'exercitaran ni ment ni cos si no és amb intenció de gaudir. No vull dir que jo els obligaria a fer llargues reflexions, ja que, quan aquestes no sorgeixen de l'experiència, són en la seua majoria absurdes.

DOTS EXTERIORS

Sota aquest títol poden incloure's tots aquells dots que simplement fan atractiva la persona i aquelles mig apreses que no perfeccionen la ment. Aprendre només una mica és una cosa perillosa i, en comptes de fer que la persona resulte agradable, té l'efecte contrari.

Els pares tenen en la seua majoria importantíssimes responsabilitats entre les seues mans, cosa que converteixen en pretext per a desatendre l'àrdua tasca d'educar els seus fills, els quals són enviats per tant a l'escola. L'assignació és tan baixa que la persona encarregada ha de tenir més nens dels que pot atendre i, per descomptat, només pot complir-se la part mecànica de l'educació. He conegut nens que podien repetir les coses en l'ordre en què les havien apreses però no sabien què fer quan havien d'aplicar-les en una situació nova. Si no es fa ús de l'enteniment, la memòria servirà de poc.

Les nenes aprenen una mica de música, dibuix i geografia, però no en saben prou per a captivar la seua atenció i convertir-ho en una ocupació per a la ment. Si poden tocar algunes melodies als coneguts i tenen un o dos dibuixos —fets a mig fer pel mestre— per penjar-los als seus dormitoris, s'imaginen com a artistes la resta de les seues vides. L'important no és poder realitzar un paisatge insignificant o alguna cosa per l'estil. En el millor dels casos no es tracta sinó de nimietats i les absurdes i indiscriminades lloances que es fan d'elles només produeixen vanitat. Però el que realment no té gens d'importància, si es considera des d'aquesta perspectiva, la té tota quan una nena té afició per l'art i desitja distingir-s'hi. Tot allò que ajuda una persona a ser en certa manera independent dels sentits és un suport de la virtut. Les ocupacions han d'entretenir primer la ment i, d'igual manera que l'atenció en els deures morals dona lloc a la pietat, qui sospesa un tema passarà a uns altres i entraran en la seua ment noves idees. En comptes de deixar-les dormir, es farà ús de les facultats, la qual cosa donarà varietat al caràcter.

El ball i els modals elegants resulten molt agradables si no s'hi posa massa èmfasi. Aquests coneixements captiven els sentits i obren el camí al cor, però, si no van acompanyats de bones qualitats, el seu regnat és breu.

L'alegre despreocupació de la joventut fa que els joves resulten simpàtics en aquest moment, però quan aquests anys ja han passat i el sentit no ha reemplaçat la vivacitat, es produeixen les necieses de la joventut i els joves mai pensen que les coses que agraden en el moment oportú desagraden en altres moments. Resulta realment absurd veure una dona el front de la qual ha estat solcat amb arrugues pel temps imitant els modals d'una adolescent.

No em sembla aliè a l'assumpte actual esmentar les converses trivials a les quals solen ser aficionades les dones. En general, són proclius al ridícul. Com que fan major recal·cament en els modals, les persones més respectables no escaparan al càstig si mostren alguna manca en aquest camp. El ridícul ha estat, per a algunes persones, l'autèntica prova de la veritat. Si fora així, el nostre sexe hauria de fer avanços extraordinaris, però m'incline a pensar que amb freqüència fan ús d'aquest talent fins que elles mateixes en perden tota percepció. L'afectació —i no la ignorància— és el motiu de la burla, i fins i tot algunes persones de natural bondadosos perdonaran l'afectació. Mai hauríem de causar sofriment si no és amb intenció de corregir.

No han de menysprear-se els dots exteriors, sempre que la seua adquisició no siga suficient per als qui els tenen ni els impedisquen conrear les més importants.

MODALS ARTIFICIALS

Pot pensar-se que els modals artificials i els dots exteriors són pràcticament iguals, però crec que aquells abasten més i es manifesten de diferent manera. Uns sorgeixen de l'afectació, mentre que els altres semblen tan sols un error de judici.

Les emocions de la ment es fan sovint paleses en el semblant i en l'actitud. Aquestes emocions —quan sorgeixen de la sensatesa i la virtut— resulten inefablement agradables, però resulta més fàcil copiar el semblant que conrear les virtuts que l'animen i milloren.

Quants són com sepulcres blanquejats³ i es preocupen només de les aparences! I no obstant això, si tenim veritable ànsia per obtenir l'aprovació del món, amb freqüència hem de perdre la nostra.

Que captivadors que són els grats modals a què dona lloc la modèstia i que tènues les imitacions de l'afectació! Aquest comportament amable que ens fa cortesos amb tots i aquesta benevolència que ens impulsa a evitar ofendre a ningú i intentar agradar a tot ésser humà és copiat a vegades per les persones educades, però com de forçada resulta la còpia! Les més afectuoses mostres de respecte es prostitueixen en tota ocasió. No es fan distincions i l'estima que es deu únicament al mèrit sembla prodigar-se amb tots. Més encara, l'afecte és afectat, o almenys es manlleua el llenguatge quan en el cor no se sent res. La cortesia ha d'emprar-se amb tots, però mai hauria d'expressar-se estima o admiració si no se sent.

D'igual manera que la humilitat confereix la millor expressió al semblant, de la sinceritat sorgeix la naturalitat en els modals que resulta tan agradable. A la dona que es permet a si mateixa ser vista tal com és mai se la podrà considerar afectada. No està pendent d'interpretar un paper i la seua obstinació no és ocultar, sinó corregir els seus defectes, i el seu rostre té per descomptat aquesta bellesa que només l'atenció a la ment confereix. Mai he conegut a ningú realment lleig que no fora neci o vil, i he vist les faccions més belles deformades per la passió i el vici. És cert que les faccions regulars criden l'atenció al principi, però és una ment ben ordenada la que produeix en el semblant aquests canvis d'expressió que provoquen una impressió perdurable.

El sentiment resulta ridícul quan és afectat, i fins i tot quan se sent no hauria de mostrar-se. Apareixerà si és sincer, però quan es força perquè siga percebut, resulta obvi que

³ Referència a Mateu 23, 27.

la vanitat ha vençut en pesar i que s'està pensant en la seua bellesa. Que els modals sorgisquen de la ment i que no existisca dissimulació de les sinceres emocions del cor.

A allò que és merament ornamental molt aviat se li deixa de prestar atenció, i la indiferència a penes pot suportar-se quan no hi ha un suport interior.

Tenir en aquest incert món algun suport que no pugui ser soscavat és summament important; i és aquest suport el que confereix als modals aquesta dignitat que demostra que una persona no depèn del simple aplaudiment de la gent per al seu consol i satisfacció.

VESTIT

Són moltes les hàbils plomes que han parlat de les peculiars febleses del nostre sexe. S'hi ha expressat el desig que evitem tots dos extrems en la vestimenta i s'ha insistit en la necessitat de neteja, ja que de la puresa del cos rep la ment una ajuda fidel ⁴.

Les nenes ocupen massa temps en la vestimenta. Es tracta d'un dot exterior, però preferisc considerar-lo per si mateix. El cos oculta la ment i aquell, al seu torn, es cobreix amb vestidures. Deteste que el marc d'un quadre siga tan vistós que atrega les mirades i dividisca l'atenció. El vestit hauria d'adornar la persona i no rivalitzar amb ella. El vestit pot ser senzill, elegant i afavoridor sense ser car, i poden ignorar-se les modes ridícules sense incórrer en la raresa. La bellesa de la vestimenta —provocaré cert estupor en dir-ho— consisteix en el fet que no siga notòria en cap sentit, que ni distorsione ni oculte la forma humana mitjançant protuberàncies poc naturals. Si s'estudien molt els adorns, apareixerà al rostre la consciència d'anar ben vestida, i, sens dubte, aquest orgull no li confereix molta sublimitat.

«D'allò que vessa el cor en parla la boca»⁵. Quanta conversa se centra en la vestimenta!; la qual cosa, sens dubte, no pot ser molt edificant ni entretinguda.

Provoca l'enveja i la lluita per una frívola superioritat, aspectes que no fan semblar a una dona molt respectable davant l'altre sexe.

S'empren ardits per a obtenir diners i molt es balafia quan, si s'estalviara per a obres de caritat, podria alleujar la penúria de moltes famílies pobres i estovar el cor de la jove que presenciara tals escenes de tribulació.

Dins del fet de vestir pot incloure's tota la família de locions de bellesa, cosmètics, aigua de lavanda, herbes orientals, coloret per als llavis i els afaits que alegraven el rostre de Ninon i desafiaven el pas del temps. Aquests nombrosos i fonamentals articles s'anuncien en un estil tan ridícul que la seua ràpida venda és un fidel reflex de l'enteniment de les dones aficionades a ells. Imagine que l'aigua de lavanda i les herbes

⁴ Referència a *Les estacions de l'any; primavera i estiu*, de James Thomson:

*E'en from the borfy's purity, the mind
Receives a secret sympathetic aid.*

Traducció pròpia, malgrat que n'existeix una de Benito Gómez Romero realitzada en 1801, que diu així:

*De la neteja que resulta al cos
Participa l'esperit l'allenjament
D'un secret simpàtic socors,
Calma agradable i plàcid equilibri.*

⁵ Mateu 12, 34.

deuen ser en general inofensives, però no sé si pot dir-se el mateix dels afaits. El blanc és certament molt perjudicial per a la salut i mai s'aconsegueix amb ell la naturalitat. També el vermell desllueix el semblant i impedeix veure la bella lluentor que la modèstia, l'afecte o qualsevol una altra emoció de la ment provoca: deixa de ser un rostre il·luminat per la ment. En aquest cas, no és cert que el cos no captive perquè es veu la ment, sinó tot el contrari, i, si un home es casa amb una dona així disfressada, s'arrisca a no veure's satisfet per la persona real. Pot ser que un rostre maquillat sorprenga les visites, però certament desagradarà als amics més pròxims; i s'arriba a una conclusió òbvia: que no ha d'esperar-se que la veritat governe l'habitant d'una figura tan artificial. La falsa vida amb la qual l'afait vermell anima els ulls no és del tipus més delicat. Tampoc la dona que es vesteix de manera que atreu làngüides mirades ens permet tenir una opinió molt favorable de la puresa de la seua ment.

Vaig oblidar esmentar les pólvores entre els enganys. És una llàstima que s'utilitzen de forma tan generalitzada. S'oculta l'adorn més bell de les faccions i es perd completament el to que proporcionaria al semblant. El color del cabell s'ajusta en general a la complexió de cadascun i està calculat per a ressaltar-la. Quin disbarat cometem, doncs, els qui usen pólvores vermelles, blaves i grogues! I quin gust tan fals demostren!

La quantitat de loció que s'aplica al cabell és amb freqüència desagradable. Ens riem dels hotentots i, en algunes coses, adoptem els seus costums.

La simplicitat en la forma de vestir-se i els modals naturals haurien d'anar de la mà. Exigeixen respecte i seran admirats per la gent de bon gust, fins i tot quan l'amor siga totalment impossible.

LES BELLES ARTS

La música i la pintura, així com moltes altres arts d'enginy, es perfeccionen ara en alt grau i proporcionen el plaer més racional i delicat.

És fàcil esbrinar si són del gust d'una persona jove. Si fora així, no permeta que romanga latent. El Cel va tenir l'amabilitat de concedir-lo i és una gran benedicció, però, com ocorre amb totes les altres benediccions, pot pervertir-se. No obstant això, el valor intrínsec no decreix amb la perversió. Si la naturalesa hagués estat poc generosa en aquest sentit amb aquesta persona, convença-la perquè es mantinga en silenci i no fingisca èxtasi que no sent, perquè no hi ha res que siga més ridícul.

Quant a la música, preferisc l'expressió a l'execució. La senzilla melodia d'alguns toscos aires ha calmat amb freqüència la meua ment assetjada per les preocupacions; i m'ha elevat des dels pesars més profunds la sublim harmonia d'algunes de les composicions de Händel. M'ha elevat per sobre d'aquest escenari de dolor i preocupacions i m'ha fet reflexionar sobre Aquell de qui deriva tota generositat.

Una persona ha de tenir sentit, gust i sensibilitat perquè la seua música resulte interessant. L'àgil ball dels dits pot despertar admiració, però no delectar.

D'altra banda, el dibuix no pot captivar els qui no observen les belleses de la naturalesa o fins i tot les admiren.

Si a algú li agrada observar els efectes de les passions i percebre l'aspecte que confereixen al semblant, s'alegrarà de veure els caràcters mostrats sobre el llenç i entrar en el seu esperit; però si no ha llegit el llibre de la naturalesa, la seua admiració resulta pueril.

Les obres de fantasia són molt entretingudes si una noia té una imaginació viva, però si fa que siguen uns altres els qui realitzen la major part i només desitja el reconeixement d'haver-les fet, no l'anime.

L'escriptura pot considerar-se una bella art i —d'això n'estic segura— és molt útil. L'estil mereix una atenció especial. Els joves són molt propensos a substituir paraules per sentiments i a disfressar pensaments mesquins amb un llenguatge grandiloqüent. Són necessaris diligència i temps per a remeiar-ho, i amb freqüència s'esdevé així. Ha de dirigir-se als nens cap a la correspondència, han d'adoptar-se mètodes perquè escriguen els seus parers i se'ls ha de convèncer perquè relaten amb les seues pròpies paraules les històries que han llegit. Escriure bé és veritablement important en la vida en relació amb el nostre interès temporal, i més encara per a la ment, ja que ensenya a la persona a ordenar els seus pensaments i a digerir-los. A més, conforma l'única base autèntica de la conversa racional i elegant.

La lectura i les arts que ja s'han esmentat omplirien el temps i impedirien a una persona jove perdre's en la dissipació, que afebleix la ment i amb freqüència dona lloc a relacions indecoroses. Quan s'han establert uns hàbits i s'ha format en certa manera el caràcter, entrar en el concorregut món, lluny de ser perillós, resulta útil. S'adquiriran coneixements de manera imperceptible i es refinarà el gust si no es persegueix més l'admiració que el perfeccionament, ja que els qui estan pagats de si mateixos rares vegades observen.

LECTORA

És una vella observació, encara que molt certa, que la ment humana ha de mantenir-se sempre ocupada. Des d'una edat molt primerenca hauria de conrear-se el gust per la lectura o qualsevol de les belles arts. Els qui reflexionen poden dir com d'important és per a la ment tenir els seus propis recursos i no dependre completament dels sentits per a la seua ocupació i entreteniment. Quan no és així, la ment ha de sotmetre's a la mesquinesa i, amb freqüència, al vici per a satisfer-los. Els més savis i els millors estan massa influïts pels sentits, i tractar de dominar-los quan la raó i la virtut no els frenen constitueix gran part de la guerra de la vida. Quin suport tenen, doncs, els qui són tot sentits i estan plens de plans que acaben en aspiracions temporals?

La lectura és l'ocupació més racional si es busca aliment per a l'enteniment i no es lleigeix simplement per a recordar paraules o amb vista a citar autors famosos o repetir parers que ni se senten ni es comprenen. Els llibres judiciosos amplien la ment i milloren el cor, encara que alguns, per culpa d'ells, es tornen petimetres quan la naturalesa pretenia que foren necis.

Les obres que expliquen de manera incorrecta les passions humanes i els diferents esdeveniments de la vida no haurien de llegir-se abans de tenir el judici format —o almenys de poder exercir-lo—. Tals explicacions són una de les principals causes de l'afectació de les dones joves. Es descriu i lloa la sensibilitat, i els seus efectes es representen de forma tan diferent a la realitat, que els qui la imiten han de posar-se en gran ridícul. S'adquireix un fals gust i els llibres assenyats semblen avorrits i insulsos després d'aquestes obres superficials, que aconsegueixen plenament el seu objectiu si aconsegueixen mantenir la ment en contínua ebullició. La galanteria és l'únic tema interessant per al novel·lista, per

la qual cosa la lectura contribuirà amb freqüència a la insignificança de les seues devotes admiradores.

No pretenc recomanar llibres de caràcter abstracte o seriós. N'existeixen en la nostra llengua molts en els quals es conjuminen la instrucció i l'entreteniment. Un d'ells és *L'aventure*⁶. Esmente aquest llibre per les seues belles al·legories i commovedores històries, però poden triar-se fàcilment altres semblances. La raó s'infon amb gran convicció quan s'il·lustra amb la brillantor de la imaginació. Poden observar-se els parers escampats i, quan es gaudeixen i la ment es posa a treballar, se li pot permetre triar llibres per si mateixa, ja que tot instruirà.

Obligaria a tots a intentar formar-se una opinió pròpia d'un autor, encara que la modèstia els impedira esmentar-la. Hi ha molta gent que, per les ànsies de veure reconegut el seu gust, lloen únicament els autors el mèrit dels quals és indiscutible. Estic farta de sentir parlar de la sublimitat de Milton, l'elegància i l'harmonia de Pope i l'original i innata genialitat de Shakespeare. Aquests superficials comentaris els fan alguns que no coneixen res de la naturalesa i no podrien endinsar-se en l'esperit dels autors ni comprendre'ls.

Entre els ignorants, un estil pompós sol considerar-se una escriptura refinada, i s'admiren moltes frases buides de significat perquè inclouen paraules altisonants i d'altres que no tenen res remarcable excepte els seus finals dolços i musicals.

Els llibres de teologia no estan pensats per als joves: com millor s'ensenya la religió és amb l'exemple. La Bíblia hauria de llegir-se amb especial respecte i no hauria d'ensenyar-se a llegir amb un llibre tan sagrat, per bé que no es considere com a tasca allò que hauria de ser font d'exaltada satisfacció.

Com pot observar-se, recomane canalitzar primer la ment i donar-li després regna solta. No poden donar-se regles fixes; dependrà de la naturalesa i la força de l'enteniment, i els qui l'observen són els més indicats per a dir quin tipus de cultiu ho millorarà. La ment ni és ni pot ser creada pel professor, encara que aquest pot conrear-la i esbrinar-ne la capacitat real.

L'ànim actiu de la joventut pot fer que passe el temps sense plaers intel·lectuals, però una vegada desapareguda la novetat de l'escena, se'n sentirà la necessitat i res més pot omplir aquest buit. La ment està tancada en el cos i ha d'enfonsar-se en la sensualitat, ja que no té una altra cosa a fer si no és mantenir-lo: què menjarà, o què beurà, o amb què es vestirà⁷.

A tots els tipus de refinament se'ls ha trobat culpables d'augmentar les nostres preocupacions i pesars, però sens dubte també sorgeix d'ells l'efecte contrari. El gust i el pensament amplien les fonts de plaer que no depenen de la fortuna.

Cap ocupació de la ment és excusa suficient per a desatendre els deures domèstics, i no puc creure que siguin incompatibles. Una dona pot preparar-se per a ser la companya i amiga d'un home assenyat i així i tot saber com cuidar la seua família.

⁶ Referència desconeguda.

⁷ Referència al passatge de les benaurances: Mateu 6, 25.

INTERNATS

Si una mare disposa de temps lliure, és assenyada i té més d'una filla, crec que ella és la més indicada per a educar-les, però, ja que molts motius familiars fan a vegades necessari enviar-les fora, es decideix enviar-les a un internat. Haig de reconèixer que, al meu entendre, es presta massa atenció als modals en totes les escoles, i és lògic que siga així, ja que la reputació de la institució depèn d'això i la majoria de la gent pot jutjar-la-hi. Es desatén el temperament, s'ensenyen les mateixes lliçons a totes i algunes adquireixen uns coneixements rudimentaris de coses que mai podran comprendre; són poques les coses que s'aprenen de veritat, però es contagien moltes necieses i una afició desmesurada per la vestimenta, entre altres.

Preparar una dona per a complir els importants deures d'una esposa i mare hauria de ser certament l'objectiu que es tingué present durant les primeres etapes de la vida. No obstant això, en el que més es pensa és en els dots exteriors, que, igual que l'omnipotent bellesa, són els que en general conquisten el cor; i com que no es pensa a conservar-lo fins que no s'ha perdut, es consideren de vital importància. Una institutriu assenyada no pot ocupar-se de les ments de totes les nenes que es veu obligada a tenir. Pot ser que haja passat dificultats durant molts anys per a establir-se i, quan li somriu la fortuna, decideix no perdre l'oportunitat d'assegurar-se el benestar en la seua vellesa, per la qual cosa continua augmentant l'escola amb intenció d'acumular prou recursos amb tal fi. No és possible que les preocupacions domèstiques formen part de la seua ocupació ni participar amb freqüència en converses adequades. S'introduiran furtivament llibres indecorosos i el mal exemple d'una o dues nenes malicioses durant les hores de joc n'infectarà moltes. No inspiren gratitud i tendresa com ho faria l'afecte matern. Són molts els patiments soferts per una nena de temperament afable dels quals un afectuós pare podria protegir-la. No comentaré res sobre les gràcies, però el millor lloc per a aprendre les virtuts és la llar si la mare dedica el seu temps i els seus pensaments a la tasca. Però si aquesta no pot, caldria enviar les nenes a l'escola, ja que aquells que no controlen bé els seus fills i no tenen grans fortunes sovint han de deixar-los amb els criats, amb els quals corren el perill de corrompre's encara més.

EL TEMPERAMENT

La formació del temperament hauria de ser la preocupació contínua i la primera tasca d'un pare o professor, ja que —per dir-ho de forma moderada— la meitat dels sofriments de la vida emanen del mal humor o d'un temperament tirànic i dominant. Els qui són afables per naturalesa, o als qui la religió ha conferit una disposició tan divina, cedeixen en benefici de la pau. No obstant això, fins i tot a l'hora de cedir es ressent la tranquil·litat de la seua llar i es deté el corrent de l'afecte; s'esforcen per aconseguir paciència, i l'esforç sempre resulta ardu.

Dominar el nostre temperament és realment la nostra comesa en la vida, però segurament ens ajudaria molt que ens posaren des de molt petits en el bon camí. Segons estan les coses, quan la raó adquireix una mica de força ha de retirar muntanyes d'escombraries, o potser exerceix tota la seua capacitat a justificar els errors de la neciesa i la passió en comptes d'arrenegar-los de soca-rel.

Una atenció permanent al domini del temperament produeix amabilitat i humilitat i es practica en tot moment, ja que no es fa per a ser vist pels homes⁸. Aquest esperit mans sorgeix del sentit comú i de la determinació i no s'ha de confondre amb la indolència ni la tímidesa —febleses de la ment que amb freqüència es confonen amb la bona disposició—. La dona que se sotmet sense convicció a un pare o a un marit, tiranitzarà de manera igualment injustificada els seus criats, ja que el temor servil i la tirania van de la mà. De fet, el rancor pot ser —i serà— sentit ocasionalment pels millors éssers humans, però la humilitat ràpida ho dominarà i convertirà el menyspreu i el desdeny en compassió, i expulsarà el precipitat orgull que sempre ens protegeix de l'insult, que s'inflama en les ocasions més trivials i no admet cap superior o fins i tot un igual. A tal temperament sol anar aparellada aquesta vergonyosa malaptesa que sorgeix de la ignorància i que amb freqüència rep el nom de *retraïment*, però que —al meu entendre— no mereix tal distinció. La veritable humilitat no és innata, sinó que, com totes les altres bones qualitats, ha de conrear-se. La reflexió sobre el mal comportament i els errors de judici cala profund en la ment, especialment si aquests han estat motiu de dolor, ja que ens en ressentim en recordar-los.

Poques persones miren en els seus propis cors o pensen sobre el seu temperament, encara que censuren durament els altres, als quals sempre culpen de tot. Ara bé, tinc tendència a creure que no existeix temperament en el món que no necessite ser corregit ni, per descomptat, atenció. Aquells als qui es diu *jovials* són amb freqüència baliga-balaga, indolents i insensats. No obstant això, com que la companyia amb la qual es barregen rars vegades mostra desgrat per una persona que no protesta i pren de broma un afront, es consideren agradables quan simplement no són desagradables. Les persones de temperament fort s'irriten amb massa facilitat. A l'un se l'ha d'estimular, a l'altre, frenar. La salut de la ment, així com la del cos, han d'obtenir-se en general mitjançant la pacient submissió al sacrifici i a desagradables operacions.

Si s'inculca la presència de Déu i s'hi posa l'accent fins a fixar en la ment una veneració habitual, aquesta controlarà els esclats d'ira i la ganyota desdenyosa del mal humor que corroeixen la nostra pau i ens tornen desgraciats sense dret a la compassió.

La saviesa del Totpoderós ha ordenat les coses de manera que una causa provoqui molts efectes. Mentre mirem en la ment d'una altra persona i pretenem formar el seu temperament, estem corregint el nostre sense adonar-nos-en, i tot acte de bondat que exercim sobre els nostres semblants ens fa a nosaltres mateixos el major dels favors. La virtut activa ens prepara per a la companyia d'éssers més elevats. La nostra filantropia —se'ns diu— és una prova que som capaços d'estimar el nostre Creador. En efecte, aquest amor diví —o caritat— em sembla el tret més important que ens queda de la gloriosa imatge de Déu, que va ser inicialment estampada en l'ànima i que ha de renovar-se. Les mires elevades permetran a la ment superar les preocupacions trivials i les nombroses febleses que, encara que petites, ens converteixen en un turment per a nosaltres mateixos i per als altres. El nostre temperament millorarà gradualment i la vanitat a la qual està sotmesa la persona no tindrà el domini total.

Però m'estic apartant del tema. Només un pare assenyat pot controlar un nen en aquest important aspecte, i la millor manera d'aconseguir que es complisca un precepte és l'exemple.

⁸ Referència a Mateu 23, 5.

Vaja amb compte, no obstant això, de no crear hipòcrites: les flames sufocades cremaran amb major violència si han estat contingudes. No pretenga fer-ho tot per si mateix. L'experiència haurà de permetre que el nen l'ajude. Vostè només pot posar els fonaments o impedir que les males tendències es convertisquen en hàbits.

MALAURADA SITUACIÓ DE LES DONES QUE HAN REBUT UNA EDUCACIÓ REFINADA PERÒ CAP FORTUNA

Fins ara he parlat solament d'aquelles dones els pares de les quals proveiran per al seu futur. Però moltes de les que han rebut una bona educació —o almenys una de refinada— no reben cap fortuna i, tret que manquen totalment de delicadesa, amb freqüència han de quedar-se fadrines.

Hi ha maneres de guanyar-se el pa i totes són molt humiliants. Potser ser la humil companya d'alguna cosina rica ja major o, encara pitjor, viure amb estranys que siguen tan intolerablement tirans que no pugen suportar viure amb ells ni tan sols els seus propis familiars, fins i tot si esperen a canvi una fortuna. Resulta impossible enumerar les moltes hores d'angoixa que ha de patir aquesta persona. Per sobre dels criats i, no obstant això, considerada per ells una espia; i amb el record constant de la seua inferioritat en les converses amb els seus superiors. Si no es rebaixa als afalacs, no té cap possibilitat de ser la preferida; i si alguna visita s'adona d'ella i ella, durant un moment, oblidara la seua condició subordinada, de segur que se li recordarà.

En ser tan conscient de la falta d'amabilitat, és sensible a tot, i arriben a ella molts sarcasmes que potser anaven en una altra direcció. Està sola, privada d'igualtat i confiança, i l'ansietat continguda malmet la seua constitució, ja que ha de mostrar un rostre animat o serà acomiadada. Dependre del capritx d'un semblant, encara que és certament molt necessari en aquesta situació de disciplina, no deixa de ser un correctiu molt sever que desitjàriem evitar.

Un professor d'escola és tan sols una espècie de criat superior que té més treball que els criats de menor categoria.

Ser institutriu de joves senyoretetes resulta igualment desagradable. És altament improbable trobar una mare raonable, i si aquesta no ho és, no deixarà de criticar per a demostrar que no és ignorant, es mostrarà molesta si les alumnes no milloren i enfadada si s'apliquen els mètodes adequats perquè siga així. Els nens les tracten de manera irreverent i sovint insolent. Mentrestant, passa el temps i, amb ell, els ànims; i quan la joventut i els anys de geni han passat, no els queda res per a subsistir; o tal vegada, en alguna extraordinària ocasió, pot ser que se'ls concedisca una petita assignació, la qual cosa es considera una gran obra de caritat.

Els pocs oficis que queden estan recaient gradualment en mans d'homes i, certament, no són molt respectables.

Resulta difícil per a una persona que gaudeix de la companyia refinada veure's envoltada de gent vulgar o accedir a barrejar-se amb aquells que abans eren els seus iguals quan se la considera de diferent manera. Com d'esquinçador i desagradable és el coneixement que se li revela! Em referisc a la visió de l'egoisme i la depravació del món, ja que qualsevol altre coneixement és font de plaer, encara que pugja ocasionar molèsties de manera temporal. Que feridor el desdeny que troba! Una ment jove cerca al seu al vol-

tant amor i amistat, però l'amor i l'amistat fugen de la pobresa: No espere trobar-los si és vostè pobre! La ment, doncs, ha d'enfonsar-se en la mesquinesa i acomodar-se al seu nou estat o atrevir-se a ser desgraciada. No obstant això, crec que ningú amb un caràcter reflexiu hauria renunciat a l'experiència i a la millora que han adquirit per haver evitat els infortunis. Al contrari, es troben entre les majors benediccions de la vida quan no ens trobem sota la seua pressió immediata.

Amb quin afany busca una ment plena de sensibilitat l'amistat desinteressada i anhela trobar el bé absolut. Quan somriu la fortuna, abracen la vana il·lusió, però no pensen que ho sigui. El núvol dibuixat desapareix sobtadament, canvia la situació i en el seu cor queda un buit dolorós, un buit que només la religió pot omplir —i que poques busquen aquest consol interior!

Una dona bella però sense parer corre gran perill de ser seduïda, i, si en té, no pot protegir-se de la dolorosa vergonya. Resulta molt desagradable mantenir contínuament reserves amb homes amb els quals anteriorment s'ha tingut familiaritat, però és gairebé segur que serà enganyada si confia en ells. Són pocs els homes que pensen realment a casar-se amb una inferior, i, si tenen l'honor suficient de no aprofitar-se de la sincera tendresa d'una dona enamorada i no pensen en la diferència de rang, no la desenganyen fins que aquesta no espera la felicitat, la qual cosa, en comparació amb la seua situació de dependència, sembla molt agradable. La decepció és gran i el cor rep una ferida que serà difícil de guarir completament, ja que el bé que es troba a faltar no es valora segons el seu valor real perquè la imaginació va traçar la imatge i el dolor es delecta a crear el seu propi aliment.

Si això que he escrit ho estigueren llegint uns pares que estiguen deixant-se portar per un malbaratament irreflexiu i desitjant tan sols que les seues filles reben una educació refinada, espere que considerin les penes a les quals les exposen, ja que no he exagerat la situació.

Encara que advertisc els pares que protegissen les seues filles de tal patiment, si una jove hi caiguera, no hauria de sentir-se descontenta. Per als qui miren més enllà d'aquesta infància del seu ésser, el bé ha de sorgir finalment de tot, i aquí el nostre únic suport estable és el consol d'una bona consciència. La nostra principal comesa en la vida consisteix a aprendre a ser virtuoses, i Aquell que ens prepara per al goig immortal sap millor que ningú quines proves ens ajudaran a fer-ho. La nostra resignació i el nostre perfeccionament ens guanyaran el nostre propi respecte i el d'aquest Ser, l'aprovació del qual és més valuosa encara que la pròpia vida. És cert que la tribulació provoca angoixa i que de bon grat evitaríem l'amarg calze, malgrat la convicció que els seus efectes serien els més beneficiosos. El Totpoderós és, doncs, el pare afectuós que castiga i educa i no ens consent allò que podria perjudicar-nos. És la compassió mateixa i mai fereix si no és per a guarir una vegada que el correctiu ha fet efecte.

L'AMOR

No crec que existisca un tema del qual puga raonar-se tan poc com el de l'amor, ni que puguen establir-se normes que no semblen inclinar-se massa en l'un o l'altre sentit. En gran manera, han de ser les circumstàncies les que regisquen la conducta en aquest particular, però qui pot jutjar-se a si mateix? Potser, abans de començar a considerar

l'assumpte, vegen a través de la passió, i els suggeriments d'aquesta es confonen sovint amb els de la raó. No existeix cap altra explicació per a les absurdes unions que tenim ocasió de veure diàriament, ja que en aquest assumpte erren fins i tot els homes i les dones més assenyats. Són diverses les causes que donaran peu a una relació, com un intent de substituir una altra persona o veure's per casualitat limitat a la companyia d'una persona. Són molts els que s'han vist implicats en un assumpte d'honor quan tan sols pretenien omplir llargues hores de forma entretinguda o provocar la gelosia en un altre pit.

És una àrdua tasca escriure sobre un tema quan és probable que les nostres pròpies passions ens enceguen. Constrets pels nostres sentiments, tendim a fixar com a màximes generals allò que sorgeix de la nostra experiència parcial. Encara que no resulta fàcil dir com hauria d'actuar una persona sota la influència immediata de la passió, aquells que actuen només per vanitat i enganyen amb un comportament equívoc per a satisfer-la no tenen cap excusa. Hi ha aproximadament la mateixa quantitat d'homes amb coqueteria que de dones coquetes, però aquells són una plaga molt més perjudicial per a la societat, ja que el seu àmbit d'actuació és major i sofreixen menys la censura del món. Un silenciós sospir, una mirada baixa i els altres molts ardits emprats poden provocar un immens dolor a una dona sincera i ingènua, encara que aquesta no puga sentir-se molesta ni queixar-se pel greuge. Aquest joc em sembla molt més imperdonable que la inconstància. El perquè em sembla tan obvi que no necessite assenyalar-lo.

La gent assenyada i reflexiva té tendència a les passions violentes i constants i a ser presa d'elles. Tampoc poden suportar actuar, pel plaer del moment, de manera tal que el record els ompli de confusió i penediment. Si s'exclou la culpa, pot ser que una ment refinada no puga sofrir major patiment que el que ha de produir-se en ser conscient d'estimar una persona a qui la raó no aprova. Estic convençuda que així ha ocorregut en molts casos i que la passió ha d'arrencar-se d'arrel, o les contínues concessions i excuses que es fan danyaran la ment i minvaran el respecte a la virtut. L'amor, si manca d'estima, ha d'acabar aviat o donarà lloc a la depravació. Per contra, quan l'objecte de l'amor és una persona respectable, és el major incentiu per a perfeccionar-se i té un excel·lent efecte en els modals i el temperament. Hauríem de tractar sempre de fixar en les nostres mentes els motius racionals que tenim per a estimar una persona, de manera que puguem recordar-los quan sentim desgrat o rancor. També hauríem de practicar amb regularitat la paciència: s'evitarien les moltes disputes trivials que interrompen la pau de la llar. No seria raonable que una dona fora infeliç si tinguera inclinació per un home assenyat i bo, encara que aquest no siga exactament el que ella desitja.

No pense ni molt menys que l'amor siga irresistible o que no puga conquistar-se. Si les dones febles s'esgarrien⁹, la culpa és seua i no de les estrelles. Una obstinació decidida gairebé sempre superarà les dificultats.

Vaig conèixer una dona molt jove que sentia un gran afecte per un home agradable, encara que veia els seus defectes: els seus principis eren volubles, i la tendència d'aquest home a la prodigalitat l'hauria obligada a contenir qualsevol sentiment benèvol del seu cor. Durant anys va emprar tota la seua influència per a millorar-ho, però va ser en va. Convençuda que era impossible, va decidir no casar-se amb ell, malgrat el fet de veure's obligada a la pobresa i a les conseqüències que aquesta comporta.

⁹ Referència al poema *Hans Carvel*, de Matthew Prior (1664-1720).

Sembla que existeix la màxima entre els novel·listes que diu que l'amor només se sent una vegada. A mi, per contra, em sembla que el cor que és capaç de rebre una impressió qualsevol i pot destriar es girarà cap a un nou objecte quan el primer li semble indigne. Estic convençuda que això és factible quan el respecte per la bondat és el primer en la ment i no s'associen a la constància les idees sobre la perfecció. Moltes senyoretetes són delicadament infelices i imaginem estar lamentant la pèrdua d'un amant quan en realitat estan plenes d'autocomplaença i pensaments sobre el seu major refinament. Els sentiments de dolor es prolonguen més enllà del natural per a satisfer el nostre desig de semblar heroïnes i ens enganyem a nosaltres mateixes i als altres. Quan un sobtat cop del destí ens priva d'aquells a qui estimem, pot ser que no ens recuperem ràpidament del revés, però quan ens adonem que ens hem deixat portar per les nostres passions i que era la nostra pròpia imaginació la que entelava la nostra visió, podem estar segures que el temps l'esborrarà de la nostra ment, ja que no podem pensar sovint en la nostra neciesa sense sentir-nos malament amb nosaltres mateixes, i tals reflexions queden ràpidament proscrietes. L'hàbit i el deure hi col·laboraran, i la religió pot superar allò contra el que la raó va lluitar en va. No obstant això, el refinament i el romanç es confonen sovint, i la sensibilitat, que és la causant de tal inconstància, té suposadament l'efecte contrari.

Res té major tendència a destruir la tranquil·litat interior que les relacions platòniques. Comencen amb un fals refinament i amb freqüència acaben en pesar, quan no en culpa. Sovint s'uneixen tots dos extrems, i la virtut portada al límit donarà lloc a vegades al vici contrari. No pretenc insinuar que no existeix l'amistat entre persones de diferent sexe, al contrari. Tan sols pretenc observar que una dona el cor de la qual es troba desocupat no hauria de cedir davant un agradable engany ni imaginar que se sentirà satisfeta amb l'amistat d'un home a qui admira i al qual prefereix més que res en el món. El cor és molt traïdor, i si no controlem les seues primeres emocions, més tard no podrem impedir que sospire per impossibilitats. Si existeix alguna barrera insuperable per a la unió de la manera habitual, intente rebutjar la perillosa tendresa o soscarà la seua comoditat i farà que cometa nombrosos errors. És ridícul tractar d'elevant-nos per sobre dels éssers humans: no podem extirpar les nostres passions —ni és necessari que ho fem—, encara que a vegades pot ser prudent no acostar-se massa a un precipici, no siga cas que caiguem per ell sense adonar-nos-en. No podem evitar moltes de les penes i tribulacions. Si sempre som així de prudents, correspon a la saviesa gaudir d'aquests raigs de sol que no posen en perill la nostra innocència ni condueixen al penediment. L'amor recobreix d'or totes les perspectives de la vida, i, encara que no sempre pot bandejar l'apatia, fa que moltes preocupacions semblen trivials. Dean Swift odiava el món i només estimava persones concretes, però l'orgull competia amb elles. El seu neci desig d'alçar-se sobre les necessitats i desitjos comuns de l'espècie humana el va convertir en un home peculiar, però no respectable. Va renunciar a una dona afable pel seu capritx i va fer que el defugiren aquells als qui la seua conversa podria haver entretingut i perfeccionat, si Swift haguera estimat a algú a part de si mateix. La benevolència universal és el primer deure, i hauríem d'anar amb compte de no permetre que cap passió absorbisca tant els nostres pensaments com per a impedir-nos practicar-la. Després de tots els somnis d'èxtasi, els plaers terrenals no ompliran la ment ni la sostenen quan no compten amb l'aprovació de la raó o quan es depenga massa d'ells. El tumult de la passió amainarà i fins i tot les punxades de la decepció deixaran de sentir-se. Però per als malvats existeix un cuc que mai mor: el remordiment de la consciència. Mentre que aquesta tranquil·la satisfacció producte de la resignació —indescriptible però asso-

lible en cert grau per als qui tracten de mantenir-se en la senda, recta però plena d'espines, que porta al goig— santificarà els pesars i dignificarà el caràcter virtuós.

EL MATRIMONI

Els matrimonis en una edat primerenca, al meu entendre, impedeixen el perfeccionament. Si nasquérem només per a aconseguir aliment, propagar-nos i podrir-nos¹⁰, com més aviat aconseguirem l'objectiu de la creació millor seria, però, ja que a les dones se'ls permet tenir ànimes, cal ocupar-se de l'ànima. En la joventut, una dona tracta d'agradar a l'altre sexe —en general, amb intenció de contreure matrimoni— i aquest afany reclama tota la seua obstinació. Si ha tingut una educació tolerable, només s'han posat els fonaments, ja que la ment no arriba aviat a la maduresa i no ha de veure's absorpta en preocupacions domèstiques abans d'haver establert uns hàbits. D'altra banda, les passions exerceixen massa influència en el judici com per a permetre que aquest guie la dona en aquest importantíssim assumpte, iestic convençuda que moltes dones es casen abans de complir vint anys amb un home al qual uns anys més tard haurien rebutjat. És molt freqüent, quan s'ha desatès l'educació, que la ment millore per si mateixa si disposa de temps per a reflexionar i experiències sobre les quals reflexionar, però com pot ser així quan les dones es veuen obligades a actuar abans de poder pensar o d'adonar-se que són infelices en el seu matrimoni? Més encara, si tingueren la immensa fortuna d'aconseguir un bon marit, no el valoraran en la seua justa mesura: el consideraran molt inferior als enamorats descrits en les novel·les i la seua falta de coneixement farà que amb freqüència els resulte desagradable l'home, quan els defectes formen part de la naturalesa humana.

Quan la ment d'una dona ha guanyat certa fortalesa, segur que prestarà més atenció a les seues accions del que caldria esperar d'una nena, i, si pensa en això seriosament, triarà per company un home de principis, fet al qual potser les persones joves no presten la suficient atenció o que no consideren necessari. Una dona sensible ha de patir molt si se l'obliga a mantenir els seus fills allunyats de la companyia del pare perquè la seua moral no es veja danyada per la conversa d'aquest. A més, l'àrdua tasca de l'educació recau completament sobre ella i, en tal cas, no és molt factible. L'atenció a l'educació dels fills ha de resultar enutjosa quan la vida sembla tenir tants encants i els seus plaers no semblen fal·laços. No obstant això, són moltes les que, nouvingudes d'un internat, es troben al capdavant d'una família. Deixen als judiciosos que valoren en quina mesura estan preparades per a això: poden perfeccionar l'enteniment d'un nen quan elles mateixes fa poc han sortit de la infància?

Amb freqüència es manca també de modals dignes i de cautela. L'excés de familiaritat comporta sempre el desdeny. Abans del matrimoni, les dones solen ser hipòcrites; després, pensen que poden cedir innocentment a l'afecte i aclaparen el pobre home amb ell. Creuen que tenen el dret legal dels seus afectes i descuren cada vegada més els seus esforços per agradar. Existeixen milers de comportaments sorgits del sentit comú i proves sinceres d'afecte que brollen del cor i arribaran a ell si no és depravat. Sempre m'ha semblat suficient per a una dona rebre carícies i no oferir-les. Una dona hauria de distingir entre afecte i tendresa. Aquesta última és el més dolç més cordial de la vida, però, igual

¹⁰ Referència a l'assaig *Ensayo sobre el hombre*, d'Alexander Pope (1688-1744).

que la resta de cordials, ha de reservar-se per a ocasions concretes: per a estimular l'ànim o quan ens trobem deprimits per la malaltia o sumits en la pena. La sensatesa serà la millor guia. Algunes subtileses mai poden assenyalar-se ni descriure's però calen profund en el cor i fan suportables les hores d'aflicció.

Una dona ha de tenir l'orgull propi de no oblidar fàcilment una ofensa deliberada, però no ha d'afanyar-se a sentir-se molesta per la mínima descaradura. No sempre podem sentir-nos igual i estem subjectes a canvis de temperament sense una causa adequada.

Sovint és necessari recórrer a la raó perquè òmpliga els buits de la vida, però hi ha masses dones la raó de les quals roman latent. Un canvi d'expressió una miqueta ridícula i hàbil refuta sovint sense convèncer, i s'empren trucs per a provocar tendresa, encara que siga perdent l'estima.

Es considera que les dones són el got més fràgil i són molts els patiments que aquesta feblesa comporta per a elles. En alguns sentits, els homes tenen un gran avantatge. Si tenen un enteniment acceptable, se'ls dona l'oportunitat de conrear-lo. Se'ls obliga a veure la naturalesa humana tal com és i no se'ls permet detenir-se en les imatges de la seua pròpia imaginació. Estic segura que res inspira tant les facultats com veure's obligat a lluitar contra el món, la qual cosa es troba fora de l'abast d'una dona casada. El seu àmbit d'acció no és ampli i, si se l'ensenya a mirar dins el seu cor, que trivials són les seues ocupacions i activitats! Quins ardits absorbeixen i estrenyen la seua ment! L'astúcia ompli l'enorme buit de sentit¹¹ i ocupen la seua atenció preocupacions que no perfeccionen el cor ni l'enteniment. Per descomptat, cau presa d'una ira pueril i d'humors ximpls i capritxosos que, més que perillosa, la tornen insignificant.

En una situació acomodada, una ment culta és necessària perquè una dona estiga satisfeta; en una situació de penúria, és el seu únic consol. Una dona assenyada i delicada que, per alguna estranya casualitat o error, es veu unida a un ximple o a un brut, ha de ser desgraciada fins a nivells indescriptibles si les seues mires es redueixen a la situació present. Que important que és, doncs, el perfeccionament intel·lectual quan el nostre consol aquí i la felicitat última en depenen.

Haurien d'establir-se principis religiosos i no permetre que la ment vacil·le en temps d'aflicció, quan no es pot rebre auxili de res més. Quan se'ns han tret les nostres esperances més preuades, la convicció que tot succeeix per al nostre bé amb prou feines provocarà resignació. No puc imaginar-me com poden estar satisfets els qui no tenen aquesta convicció; més aviat crec que recorreran a algun suport mundà i cauran en la neciesa, quan no en el vici. Una mica de refinament només condueix una dona al romanticisme si aquesta no és religiosa; és més, no existeix cap sentiment veritable sense ell, ni, tal vegada, cap altre fre eficaç a les passions.

CONSIDERACIONS VÀRIES

Atès que tot tipus de preocupació domèstica i assumpte familiar constitueixen, pròpiament dit, les competències d'una dona, aquesta hauria d'estudiar les diferents branques del seu deure per a complir-lo. Res resulta més útil en una família que uns coneixements bàsics de medicina, suficients perquè qui els posseïssa pugui ser una infermera judiciosa. Hi ha

¹¹ Referència a l'assaig *Ensayo sobre la crítica*, d'Alexander Pope.

moltes persones que, comptant amb els serveis d'un metge assenyat, s'han perdut per falta d'aquella, ja que la tendresa, sense judici, causa a vegades més mal que bé.

Els ignorants imaginem que existeix una cosa molt misteriosa en la pràctica de la medicina. Esperen que una medicina funcione com un encanteri i desconeixen totalment el desenvolupament i les crisis de les afeccions. Mantenir el pacient prostrat els sembla cruel, es fa cas omís del règim i, encara que la febre siga forta, no se'ls pot persuadir que no donen al malalt aliments inflamatoris: «Com pot posar-se bé una persona sense aliment?» —diuen.

També hauria de calmar-se al mateix temps la ment. De fet, quan es deprimeix, és millor al principi calmar-la que raonar. Els nervis decaiguts no han d'animar-se amb paraules. Quan una ment està plena de preocupacions o atabalada pel pesar, no pot calmar-se en un moment i atendre la veu de la raó.

Diu Sant Pau: «És cert que cap correcció és de moment agradable, sinó penosa; però després produeix fruit afable de justícia als que s'exerciten en ella»¹². Queda clar per aquestes paraules de l'Apòstol —i per moltes altres parts de les Escriptures— que les afliccions són necessàries per a ensenyar-nos la veritable saviesa i que, malgrat aquesta convicció, els homes evitarien de bon grat el glop amarg, fins i tot sabent que en beure'l propiciarien la purificació dels seus cors. El nostre Creador ha de saber què és el que contribuirà al nostre bé últim, però tot això és penós i el cor bategarà angoixant quan se'l prive d'allò que estima, i la llengua amb prou feines pot deixar escapar la seua conformitat amb la Voluntat Divina quan aquesta és tan oposada a la nostra. Així doncs, s'haurien de tenir en compte les febleses humanes i considerar els infeliços com a objectius de compassió més que de culpa. Però el consell consolador sol anar per rumbos molt diferents, ja que, en comptes d'abocar oli o vi a la ferida, tendeix a convèncer els desafortunats que, a més d'infeliços, són febles. M'incline a suposar que la pena i la resignació no són incompatibles i que, encara que la religió no puga tornar agradables certes decepcions, sí que impedeix el nostre lament encara que patim per elles. Si els nostres sentiments i la nostra raó coincidiren sempre, no seria just dir guerra al nostre pas per aquest món i la fe deixaria de ser una virtut. El fet que preferim les coses que no es veuen a les que sí que es veuen és el que demostra que som els hereus de les seues promeses.

Per la sagrada paraula de l'Altíssim confiem fermament que la lleu tribulació d'un moment ens produeix, sobre tota mesura, un pesat cabal de glòria eterna¹³, i, no obstant això, són afliccions que, encara que temporals, continuen resultant penoses.

La diferència entre els qui ploren sense esperança i els qui miren al Cel no és que uns senten més que els altres —perquè tots poden estar igualment deprimits—, sinó que els segons pensen en els pacífics fruits que s'aconseguiran amb la disciplina i, per tant, s'hi sotmeten amb paciència.

Gairebé m'ha sortit un sermó, però no em disculparé per això. Tot allò que contribueix a fer-nos compassius i resolts és summament important. Totes dues qualitats són necessàries si ens veiem confinats en una habitació per malaltia. Són diversos els infortunis de la vida i pot ser que a la majoria de nosaltres ens toque veure la mort en tot el seu terror quan ataque un amic, però fins i tot en aquell moment hem d'exercir la nostra amistat i intentar animar l'esperit que se'n va.

¹² Heb 12, 11.

¹³ 2 Cor 4, 17.

BENEFICIS DE LES DECEPCIONS

La majoria de les dones —i dels homes— no tenen el més mínim caràcter. Les opinions justes i les passions virtuoses apareixen a empentes i rodolons, i, encara que cedim a l'amor i a l'admiració que tals qualitats provoquen, es tracta de criatures molt diferents. És la reflexió el que forma els hàbits i fixa indeleblement els principis al cor; sense ella, la ment és com les restes d'un naufragi que tots els corrents empenyen d'un costat a un altre. La passió que més apreciem aviat rivalitzarà amb totes les altres. Serà aleshores quan podrem reforçar les nostres bones disposicions i, en certa manera, establir un caràcter que no depenga d'un impuls fortuït. És habitual estar convençut de les veritats i no sentir-se o actuar d'acord amb elles. El plaer present ho aparta tot i, feliçment, se'ns envia l'adversitat per a obligar-nos a pensar.

A l'escola de l'adversitat adquirim coneixements i virtut; no obstant això, lamentem la nostra àrdua destinació, ens detenim en les nostres decepcions i mai pensem que les nostres capritxoses ments i els nostres inconstants cors necessiten aquests necessaris correctius: les medicines no es recepten a les persones sanes.

Com és ben sabut, els nostres desitjos no ens concedeixen el nostre desig. Sovint he pensat que podria establir-se com a màxima que la major decepció que podem sofrir és que es complisquen els nostres majors desitjos. Però a vegades la veritat no és agradable, li girem l'esquena i ens aferrem a una il·lusió; i si no estiguérem en període de prova, més ens valdria espessir el núvol en comptes de dissipar-ho.

Hi ha qui es delecta observant la bellesa moral i sent ràbia en l'ànima quan es veu obligat a presenciar crims i necieses que mai podrien ferir-lo. Que nombrosos són els pesars que arriben a tals pits! Veritablement se'ls ha de dir *éssers humans*: en tots els sentits toquen els seus semblants i vibren amb el seu tacte. La humanitat assenyala els deures importants de la nostra condició, però la sensibilitat —una espècie d'instint reforçat pel rebuig— només pot ensenyar les innumbrables minúcies que poden provocar dolor o plaer.

Una ment benèvola sofreix sovint més que l'objecte de la seua compassió i suportarà un inconvenient amb la condició de protegir una altra persona d'aquest. És indulgent amb els defectes però anhela aconseguir la perfecció, per a l'adoració de la qual sembla formada. L'Autor de tot bé s'anomena a si mateix constantment un Déu lent per a la ira, i els qui més s'assemblen a ell són els que practiquen la paciència. L'amor i la compassió són els sentiments més agradables de la ment i exercir-los sobre tots els que respiren és el desig del cor benèvol. Lluitar contra la ingratitud i l'egoisme és més crispant del que es pot expressar, i la sensació que tenim de la nostra feblesa, encara que siga útil, no resulta agradable. Així ocorre amb nosaltres quan busquem la felicitat i trobem tribulacions; i si, de tant en tant, cedim a la tendresa o a qualsevol de les altres agradables passions i provem el plaer, la ment, forçada més enllà del seu vigor habitual, cau en l'apatia. I no obstant això, vam ser creats per a ser feliços! Però les nostres passions no contribueixen molt al nostre goig fins que no es troben sota el domini de la raó, i aquesta no s'ha il·lustrat i perfeccionat. Llavors cessarà el sospir i aquest Ésser en la presència del qual existeix el goig ple eixugarà totes les llàgrimes.

Una persona afectuosa ha de tenir sempre un afecte especial i veure's sempre decebuda, però sempre ha de tenir afecte, malgrat la fragilitat humana, ja que, si ni l'esperança ni la

por mantenen la ment en marxa, aquesta s'enfonsa en el terrible estat anteriorment esmentat.

He sentit amb freqüència com es feia burla dient que, quan una persona es decep amb aquest món, es bolca en el pròxim. No pot haver-hi res més natural que la transició, i em sembla el pla de la Provisió que, el fet que no ens sentim satisfets amb les coses d'aquí, ens faça pensar en aquest lloc millor al qual ens dirigim.

SOBRE EL TRACTE ALS CRIATS

La supervisió dels criats ocupa gran part de la vida d'una dona, i el seu propi temperament depèn en gran mesura del seu comportament envers ells.

Els criats són, en general, ignorants i astuts; hem de tenir en compte els seus caràcters si desitgem tractar-los adequadament, així com practicar la paciència constantment. Els mateixos mètodes que fem amb els nens poden adoptar-se en relació amb els criats. Actue de manera uniforme i no critique mai sense un motiu just; i quan n'hi haja, siga categòric però no mostre empipament. Una ment que no estiga massa absorta en trivialitats no es torbarà pels incidents domèstics de petita envergadura, i una persona intel·ligent pot ser fàcilment indulgent amb les errades causades per la falta de reflexió i d'educació. He vist la pau d'una família sencera alterar-se per un incident insignificant i com es malgastaven hores en lliçons inútils sobre algun error en el qual mai s'hauria reparat si no fora per les conseqüències que va tenir. No hauria de reprendre's severament un error de judici ni un accident. Aprendre de l'experiència i no lamentar-se pels mals irremediabls és prova de saviesa.

Una persona benèvola ha de desitjar sempre que els qui l'envolten se senten còmodes i intentar ser la causa de tal comoditat. La gran diferència que marca l'educació —supose— impediria entendre la familiaritat com a igualtat; però ha de mostrar-se amabilitat si es desitja que els nostres empleats domèstics estiguen compromesos amb el nostre interès i amb nosaltres mateixos. Que agradable és ser servit amb un somriure de bona disposició, ser consultat quan no saben què fer i que un el consideren un amic i benefactor quan sofreixen. És cert que sovint podem trobar ingritud, però això no hauria de desanimar-nos: la refrescant pluja del cel fertilitza els camps dels injustos igual que els dels justos¹⁴. Hauríem de cuidar-los en la seua malaltia i el nostre judici superior en tals matèries sovint alleujarà els seus dolors.

Abans de res, els devem un bon exemple. Per ells hauria d'assistir-se a les cerimònies religioses, ja que les veneren fins a nivells supersticiosos —o bé les desatenen—. No hauríem de pertorbar la fe del més humil dels nostres semblants; més encara, hauríem d'obeir els seus prejudicis, ja que les seues nocions religioses n'estan tan repletes que no resulta fàcil separar-los i, en intentar recollir la zitzània, podríem arrencar alhora el blat¹⁵.

La dona que cedeix davant el capritx i el mal humor a la cuina difícilment podrà suavitzar les celles quan el seu marit torne a la llar. Més encara, pot ser que aquest no sols veja les arrugues provocades pel descontentament sinó que a més s'assabentarà de les disputes de

¹⁴ Referència a Mateu 5, 45: «[...] perquè sigueu fills del vostre Pare celestial, que fa sortir el seu sol sobre dolents i bons, i ploure sobre justos i injustos».

¹⁵ «Els diu: "No, no siga que, en recollir la zitzània, arrenqueu alhora el blat"» (Mateu 13, 29).

segona mà. En una ocasió vaig sentir a un cavaller comentar que trencaria el cor de qualsevol home sentir la seua dona renyir de tal manera. Els homes ocupats amb qüestions importants consideren aquests assumptes més insignificants del que realment són, ja que la calor amb la qual participem en qualsevol assumpte augmenta la seua importància i el fet de no participar-hi té l'efecte contrari.

El comportament de les nenes envers els criats sol ser extrem: o massa familiar o massa alterós. De fet, el primer sol portar com a conseqüència el segon com a fre quan la familiaritat comença a resultar problemàtica.

No podem fer que els nostres criats siguin savis ni bons, però podem ensenyar-los a ser decents i ordenats, i l'ordre dona lloc a cert grau de moralitat.

L'OBSERVANÇA DEL DIUMENGE

La institució de mantenir el setè dia sant va ser sàviament ordenada per la Provisió amb dos propòsits: descansar el cos i apartar la ment de l'ansiosa persecució després de les ombres d'aquesta vida, que —tem— sovint enfosqueixen la vista del futur i fixen els nostres pensaments a la terra. Estic convençuda que el respecte d'aquesta ordenança és summament important per a la religió nacional. La gent vulgar en té tal noció que, per a ells, anar a l'església i ser religiós són termes pràcticament sinònims. Es troben tan perduts en els seus sentits que, si no fora perquè aquest dia els ho recorda contínuament, aviat oblidarien que existeix un Déu en el món. Són necessàries certes formes per a fer costat a la religió vital sense les quals aquesta aviat llanguiria i, finalment, periria.

És lamentable que aquest dia es passe amb una rigidesa puritana —fet que el fa molt enutjós— o bé es perda en la dissipació i la despreocupació. Totes dues opcions resulten molt perjudicials per a les ments de nens i criats, que no s'haurien de deixar al lliure albir ni lligar massa curt. Abans de res, nens i criats no haurien de veure els seus pares o amos consentint-se coses generalment mal considerades. Estic plenament convençuda que els criats tenen tal concepte de jugar a les cartes que, quan juguen el diumenge, les seues ments es danyen i la barrera entre bé i mal en certa manera s'ensorra. Els criats, acostumats com estan al treball físic, es lliuraran a plaers igual de laboriosos si no se'ls ho impedeix amb tacte i se'ls troba una alternativa.

Tanta atenció a una família pot semblar a alguns molt desagradable, però la sendera del deure resultarà agradable passat un temps i les passions emprades d'aquesta forma se sotmetran, gradualment, a la raó. No pretenc ser rígida: els obstacles que sorgeixen en el camí del nostre deure no sorprenen un teòric. Sé també que, en el moment de l'acció, fins i tot una ment ben disposada es deixa sovint portar per l'impuls del moment i que es requereix certa experiència per a poder distingir entre els dictats de la raó i els de la passió. Rares vegades es troba la veritat fins que no ha passat la confusió. Llavors despertem com d'un somni i, quan supervisem el que hem fet i ens adonem de la neciesa, podem increpar la nostra raó dient: «Per què dorms?»¹⁶. No obstant això, encara que la gent es deixi portar per les seues passions —i fins i tot hi recaiga després d'un amarguíssim penediment— no ha de desesperar-se, sinó tractar de tornar a la senda recta i conrear aquells hàbits que puguen ajudar-la.

¹⁶ Sal 44, 24.

Al meu saber, mai ha existit una gran virtut social en una casa on es viola el *sabbat* de manera sistemàtica.

SOBRE L'INFORTUNI DELS PRINCIPIS FLUCTUANTS

Si busquem algun consol en l'amistat o en la societat, hem d'associar-nos amb aquells que tenen uns principis fixos respecte a la religió, ja que sense ells —d'això estic convençuda per diverses experiències personals— les qualitats més magnífiques són inestables i no pot confiar-s'hi.

Amb freqüència m'ha sorprès que siguin tan pocs els qui examinen els principis de la religió que professen o siguin cristians per convicció. No tenen cap àncora que els sostinga, ni cap carta de navegació que els guiï en un viatge tan ple de dubtes com és el de la vida: com poden tenir esperances de trobar el port de descans¹⁷? Però no pensen en això i no pot esperar-se que renunciïn als avantatges actuals. Les accions nobles han de sorgir de pensaments i mires nobles; quan es limiten a aquest món, han de ser molt humiliants.

Només la fe respecte a la promesa de la felicitat eterna pot concedir-nos l'oportunitat de vèncer en la lluita contra les nostres passions. Són molts els qui no paren esment a la revelació i, potser, més encara els qui no tenen una fe ferma en ella. Es fa cas omís de la paraula de consol i a penes aconsegueixo imaginar com hi ha gent que pugui viure sense ella; perquè, d'igual manera que el sol renova la faç de la naturalesa i espanta la foscor del món, aquesta benedicció encara major té el mateix efecte sobre la ment i la il·lumina i anima quan tota la resta falla.

Una idea real dels nostres patiments és la manera de fer-nos cristians en el sentit més ampli de la paraula. Una ment deprimida pel pes de les febleses només pot trobar consol en les promeses de l'Evangeli. L'ajuda que en ell s'ofereix ha d'eleva l'ànima humil, i la descripció de l'expiació proporciona una base racional per a mantenir l'esperança fins que la virtut acabi el seu ardu treball i no hi hagi res en el que emprar la fe.

Està ara de moda entre els home joves ser deistes, i són molts als quals els llibres inadequats han deixat a la deriva en una mar de dubtes que no té fi. No és aquesta una terra de certitud; tampoc hi ha manera de retenir la raó divagant, i tan sols existeix una pista que la impedeixi perdre's en cerques interminables. La raó és, efectivament, el llum que el Cel ha encès en l'home, i pot confiar-se en ella amb seguretat, quan no encomanar-se totalment a ella; però quan pretén descobrir allò que escapa a la seua comprensió, certament sobrepassa els límits i incorre en l'absurd. Algunes conjectures són frívoles i unes altres, nocives, ja que augmenten l'orgull i deriven els pensaments cap a temes que no haguessin d'explorar-se. Hauríem de pensar en l'Excels i Sublim que mora per sempre¹⁸ i no pretendre dir com ha d'existir Aquell que ens va crear. Que desafortunat és que l'home hagi de convertir-se en un brut i no emprar la seua ment, o bé que, pensant, es torni tan orgullós que sovint s'imagini a si mateix com un ser superior! No m'estic referint aquí als dubtes dels pensadors seriosos sinó a les rudimentàries nocions de les quals fan gala els joves quan es reuneixen —a vegades en companyia de dones joves, per a meravellar-les amb la seua superior saviesa—. Res pot haver-hi més perillós per a una ment no acostu-

¹⁷ Referència desconeguda.

¹⁸ Referència a Is 47, 15.

mada a pensar que els dubtes presentats de manera burleta. Aquests joves mai aprofundeixen prou per a solucionar-les, però, per descomptat, es mantenen fermes en elles; i encara que pot ser que no influeixin en la seua conducta si el temor del món els impedeix ser culpables d'algun vici, els seus pensaments no es controlen i haurien d'observar-se diligentment, perquè d'ell brollen les deus de la vida¹⁹. Hagués d'adquirir-se un bon sentit del bé i del mal; així no s'evitaran solament els grans vicis, sinó també les petites mesquineses, la veritat regnarà a l'interior i la misericòrdia l'assistirà.

És tal la compassió que sento per aquelles joves que estan entrant en el món sense uns principis fermes, que de bon grat les convenceria que consideressin breument l'assumpte, ja que, encara que en l'època d'alegria no sentin necessitat d'ells, on acudirán a la recerca d'auxili en l'època d'aflicció? Fins i tot amb aquest suport, la vida és un exercici de paciència... un conflicte; i el màxim que podem aconseguir és una mica de pau, una espècie de vigilant tranquil·litat propensa a les interrupcions constants.

Refrena cada passió per benvolguda que sigui;
confia en mi: són aquestes les més severes.
Guarda, mentre teu sigui, el teu oci filosòfic
i no demanis un altre goig que el de la virtuosa pau
que desafia les tempestes de la destinació:
el gran goig és per a un estat més elevat.

Thompson²⁰

LA BENEVOLENCIA

Aquesta primera i afabilíssima virtut es troba sovint en joves que més tard es tornen egoistes. El coneixement de les arts d'altres persones és per a ells una excusa per a aquest canvi, i, com han estat enganyats una vegada o han considerat indignes els objectes de la seua caritat, si algú apel·la als seus sentiments, la temible paraula *impostura* immediatament proscriu els sentiments compassius i fa callar la consciència. No pretenc limitar l'exercici de la benevolència al fet de donar almoines, encara que es tracti d'una part molt material d'ella. La fe, l'esperança i la caritat haguessin d'assistir-nos en el nostre pas per aquest món. Les dues primeres ens abandonen quan morim, mentre que l'altra habitarà per sempre en el nostre pit durant l'eternitat. No hem de tolerar que l'espurna celestial sigui sufocada per l'egoisme. Si ho permetem, com podem esperar que revisqui quan l'ànima s'alliberi del cos i hagi d'estar preparada per al regne de l'amor? La paciència i el respecte dels parers són virtuts de la maduresa. Als nens se'ls hauria d'ensenyar tot de manera categòrica; només la seua pròpia experiència pot ensenyar-los més endavant a distingir i fer concessions. És llavors quan la part inferior de la benevolència entra en el seu àmbit d'actuació i no ha de permetre's que dormi. Se'ls hauria d'animar a destinar d'aquesta

¹⁹ Prov 4, 23.

²⁰ Del poema escrit per James Thompson (1700-1748) "To the reverend Mr Murdoch".

manera una part dels diners que se'ls assigni per a les seues despeses, i tornar constantment sobre les seues efímeres emocions de compassió fins que es converteixin en hàbits.

Vaig conèixer a un nen que, quan era molt petit, s'asseia i plorava si es trobava amb una persona pobra després d'haver gastat els seus diners en pastissos. Això va ocórrer una o dues vegades, i a cada vegada augmentava la seua aflicció, fins que a la fi va resistir a la temptació i va estalviar els diners.

Em sembla un bon mètode que les nenes tinguin una assignació per a la seua roba. És fàcil per a una mare observar, sense que així ho sembli, com ho gasten i guiar-les en conseqüència. D'aquesta manera, aprendran el valor dels diners i es veuran obligades a organitzar-se. Seria aquesta una lliçó pràctica d'economia, millor que totes les teories que puguin pensar-se. També el tenir un estipendi fix els permetria ser caritatives en l'autèntic sentit de la paraula, ja que donarien del seu propi i, negant-se a si mateixes petits adorns i fent el seu propi treball, podrien augmentar la quantitat destinada a finalitats caritatives.

Un viu principi d'aquest tipus superaria així mateix la indolència, ja que he conegut gent balafidora i miserable al mateix temps, però el balafiament era per a estalviar-se problemes a si mateixos, mentre que uns altres només sentien els efectes de les seues misèries per a equilibrar la balança.

Amb massa freqüència, les dones limiten el seu amor i caritat a les seues pròpies famílies. No fixen en les seues ments la precedència de les obligacions morals ni fan cedir als seus sentiments davant el deure. La bona voluntat envers tota la raça humana hagués d'habitar en els nostres pits, i l'amor a persones concretes no hauria de portar-nos a violar aquest deure primer ni obligar-nos a sacrificar l'interès de cap congènere per a afavorir el d'un altre pel qual sentim major inclinació. Hauria d'ajudar-se a un pare que es trobi en circumstàncies d'estretor, fins i tot si això ens impedís estalviar una fortuna per a un fill. És més, si tots dos requerissin ajuda al mateix temps, l'obligació primera hauria de ser la primera a complir-se.

Sota aquest títol pot incloure's el tracte als animals. Molts nens els tiranitzen impune-ment i troben entreteniment a turmentar o matar gratuïtament a tot insecte que es creui en el seu camí, encara que no els faci cap mal. Estic convençuda que, si se'ls contés històries sobre els animals i se'ls guiés per a interessar-los en el seu benestar i ocupacions, els nens serien delicats amb ells; ara pensen que l'home és l'únic element important de la creació. En una ocasió vaig impedir que una nena matés formigues per diversió adaptant al seu enteniment el relat sobre elles escrit pel senyor Addison²¹. A partir de llavors sempre va anar amb compte de no trepitjar-les, no anés a afligir a tota la comunitat.

Les històries sobre insectes i animals són les primeres que haguessin de moure les infantils passions a exercir la humanitat; després passaran a l'home i d'ell al seu Creador.

JOCOS DE CARTES

Jugar a les cartes és actualment el continu entreteniment —podria dir *ocupació*— de joves i ancians en la vida refinada. Després de la fatiga que suposa la cura personal, les radiants nenes es col·loquen en les taules de joc i sorgeixen les passions més desagradables. L'avarícia no espera als cabells blancs i a les arrugues, sinó que marca un semblant allí on haguessin

²¹ Joseph Addison (1672-1719), cofundador de *The Spectator*.

de reflectir-se els amors i les gràcies. Les hores que haurien de passar-se a perfeccionar la ment o en innocent gaubança es malgasten d'aquesta manera i, si l'aposta no és prou important com per a despertar les passions, es perden en la insubstancialitat i s'adquireix un hàbit que pot donar lloc a greus malícies. Això per no parlar de les apostes: molta gent es juga molt més del que pot permetre's perdre i això agreix el seu caràcter. Les cartes són el refugi universal al qual recorren els ganduls i ignorants per a deixar passar la vida i mantenir despertes les seues inactives ànimes amb la mescla d'esperança i temor.

Desconeguts per a ells quan els sensuals plaers embafen
per a omplir la lànguida pausa amb alegria més refinada;
desconeguts aquests poders que inflamen l'ànima,
s'apoderen de cada nervi i per l'estructura vibren²².

I, per descomptat, aquest és el seu entreteniment favorit. Sembla necessària una silenciosa i ximple atenció i, amb massa freqüència, s'empren ardots que corrompen el caràcter i, en el millor dels casos, el tornen insignificant. Certament no pot haver-hi res més absurd que permetre que les nenes adquireixin l'afició per les cartes. En la joventut, la imaginació és àgil i la novetat proporciona encants a totes les situacions, el plaer pràcticament s'autoimposa i la dúctil ment i els afectuosos afectes es modelen amb facilitat. Les joves no volen aquests recursos —que fins i tot a les persones respectables i assenyades semblen a vegades necessaris— quan veuen la vida, ja que són poc satisfactoris i no poden esperar plaers que —com saben— s'esvairan en mirar-los de prop. La joventut és l'època de l'activitat i no hauria de perdre's en l'apatia. Hagués d'adquirir-se coneixement, fomentar-se una ambició lloable i fins i tot pot ser que els errors de la passió donin com a resultat experiències útils, ampliiïn les facultats i ensenyin a les joves a conèixer el seu propi cor. Les habilitats més magnífiques i els temperaments més afables requereixen cultura i una situació adequada, no sols per a fer madurar i perfeccionar a les joves, sinó per a protegir-les de les perversions del vici i de la contagiosa influència dels mals exemples.

EL TEATRE

26

Els entreteniments que aquest lloc ofereix es consideren generalment els més nacionals, i així ho són per a una ment conreada; però una que no estigui prou formada podria aprendre l'afectació en el teatre. Moltes de les nostres admirades tragèdies desborden declamació i mostren falsament les passions. Sovint es fa penar a la protagonista durant deu o vint anys sense que la implacable pena hi hagi empal·lidit les seues galtes; continua inspirant la més violenta passió en aquell que la contempla i les seues pròpies no sucumbeixen al temps. Es copien fàcilment els trets més destacats d'una passió, mentre que es passen per alt els detalls més subtils. El sobresalt de Cordelia quan el seu pare diu: «Vaig creure que aquesta dama era la meua filla»²³ m'ha afectat en gran manera, mentre que podia sen-

²² De *El viajero*, d'Oliver Goldsmith (1730?-1774). Traducció pròpia.

²³ *El rey Lear*, de Shakespeare. Traducció de Vicente Molina Foix; Grupo Editorial Norma, 2003; Bogotá.

tir amb indiferència a Calista descriure la cova en la qual viuria fins que les seues llàgrimes haguessin rentat la seua culpa²⁴.

Amb massa freqüència s'eleva als protagonistes per sobre de la naturalesa humana o els hi degrada per sota d'ella, la qual cosa dóna lloc a falses conclusions. L'ús principal de les representacions teatrals hauria de ser el d'ensenyar-nos a distingir caràcters, però si ens limitem a separar els bons dels dolents serem uns observadors molt superficials. Si se'm permet fer una conjectura, no puc deixar de pensar que tot ésser humà té alguna espurna de bondat i que el seu pacient i benèvol Pare els dóna una oportunitat de millorar, encara que la sufoquin amb obstinació abans d'exhalar el seu últim alè.

La mort es tracta de manera insubstancial i es busca aquesta impacientment quan es produeixen decepcions, la qual cosa demostra que no s'ha tingut en compte la principal fi de la vida. Aquest atterridor càstig del pecat, aquesta convulsió de la naturalesa, s'exhibeix davant el públic amb massa freqüència. Fins fa ben poc no vaig tenir el valor si més no de mirar a una persona que estigués morint-se sobre l'escenari. L'hora de la mort no és el moment per a fer gala de les passions, ni em sembla natural que hagi de ser-ho: la ment es troba llavors terriblement torbada i no es pensa en els frívols pesars d'aquest món. Les morts sobre l'escenari, malgrat la sensibilitat de la qual es presumeix a aquesta edat, semblen tenir en gran manera el mateix efecte en una audiència refinada que l'execució dels malfactors en els homes que els segueixen fins a Tyburn²⁵.

S'inculca el pitjor tipus d'immoralitat i es menysprea la vida —que ha de determinar el sinó de l'eternitat— quan es perd un regne o a una estimada. No es presenten a la vista la paciència i la submissió a la voluntat del Cel ni aquelles virtuts que ens fan útils a la societat, ni poden aquestes provocar aquests sorprenents girs de la fortuna que tant delecten a les ments vulgars. L'evolució a penes perceptible de les passions que Shakespeare va traçar amb tant de mestratge no s'observa prou, encara que s'aplaudeixi el sobresalt de l'actor. Són poques les tragèdies —crec— que agradaran a una persona de criteri i segurament feriran la seua sensibilitat.

Els joves amb una situació econòmica acomodada fan bé de lliurar-se a afliccions fictícies i, si tenen a una persona assenyada que guïi el seu judici, aquest pot perfeccionar-se al mateix temps que es commouen els seus cors; no obstant això, no limitaria la seua compassió a les afliccions ocasionades per l'amor. Potser es despertarien més profitosament els seus sentiments si veiessin a vegades el difícil patiment de la malaltia i la pobresa i ploressin pel captaire en comptes de per el rei.

La comèdia, actualment, no és tan censurable com fa alguns anys, i una oïda casta no s'escandalitza tan sovint amb indecències. Quan es posen en evidència les necieses i es ridiculitza la vanitat, pot ser molt edificant, i potser és l'escenari l'únic lloc on la burla resulti útil.

El que he dit només és vàlid per als qui veuran l'obra i no a deixar-se veure i a perdre el temps. L'entreteniment més insignificant proporcionarà instrucció a la ment reflexiva i el més lògic serà desaprofitat per una ment distreta.

Els comentaris sobre els actors són amb freqüència tediosos. És un tema de moda i molt gastat; són necessàries grans habilitats i cert coneixement de la naturalesa per a ser un jutge competent; i els qui no s'endinsen en l'esperit de l'autor no estan qualificats per a conversar amb confiança sobre el tema.

²⁴ *The Fair Penitent*, de Nicholas Rowe; 1703.

²⁵ Antic llogaret, pròxima a Londres, on es van produir execucions de reus fins al segle XVIII.

LLOCS PÚBLICS

Sota aquest títol incloc tots els llocs oberts de manera indiscriminada a tota mena de companyia. Actualment, sembla el plaer màxim que, quan l'adversitat no centra els pensaments, tot el dia es passi principalment en plans i preparatius o en l'autèntica dissipació. La solitud sembla insuportable i la comoditat de la llar, ximple. I encara que no sempre es gaudeixi dels entreteniments, la ment està tan aclaparada que no aconsegueix aplicar-se a la cerca d'un altre substitut. S'adquireix una afició desmesurada pel vestit i moltes dones modernes passen mitjanit anant d'un lloc a un altre per a mostrar els seus millors gal·les, repetir banals afalacs i provocar l'enveja de les seues conegudes, als qui intenten eclipsar per tots els mitjans. Les dones que participen de tals escenes han d'emprar més temps en el vestir del que deguessin, i aquest ocuparà els seus pensaments quan aquests haurien d'emprar-se de millor manera.

Que pocs d'aquestes afectes que dignifiquen la naturalesa humana observem en la dama refinada! Si té alguna tendresa maternal, es tracta d'una tendresa infantil. Mai es pot tenir la suficient cura per a no ratllar en aquest caràcter. Encara que visqui molts anys, continuarà sent una nena en el seu enteniment i de tan poca utilitat a la societat que a penes es notaria la seua mort.

La dissipació dóna lloc a la pobresa, alguna cosa que no pot ser suportat amb paciència pels qui han viscut del banal aplaudiment dels altres amb motiu de preeminències exteriors. Van imaginar que aquestes coses eren les més importants i, per descomptat, se senten turmentats amb falsa vergonya quan per un revés de la fortuna es veuen privats d'elles.

Quan participa per primera vegada en aquestes escenes, una nena innocent sent elevar-se el seu ànim de tal manera que sovint es perdria en el delit si no fos pel comportament que observa en una classe de dones que assisteix a tals llocs. Que dolorosa és la successió de reflexions que sorgeixen llavors en la ment: de manera prematura s'imposen en ella les conviccions sobre el vici i la neciesa del món. Ja no és un paradís, perquè no hi ha innocència en ell; la taca del vici enverina tot gaudi i l'afectació, encara que es menyspreï, és molt contagiosa. Si no es produeixen aquestes reflexions, als extraordinaris esforços els segueix l'abatiment i les ments febles cauen preses d'una imaginària aflicció, per a lluitar contra la qual es veuen obligades a prendre com a remei allò que va provocar la malaltia.

Parlem d'entreteniments que redrecen la ment, i així haguessin de ser; però fins i tot en les hores d'esplai adquirim hàbits. Una ment habituada a observar mai pot estar parada i aprofitarà per a perfeccionar-se en tota ocasió. Les nostres activitats i plaers haurien de tenir la mateixa tendència, i tot hauria de concórrer per a preparar-nos per a un estat de puresa i felicitat. Allí el vici i la neciesa no enverinaran els nostres plaers, s'ampliaran les nostres facultats i no confondran les seues aspiracions; ja no veurem com per mirall, en foscor, sinó que coneixerem com som coneguts²⁶.

FIN

²⁶ Referència a I Cor 13, 12: « Ara veiem en un mirall, en enigma. Llavors veurem cara a cara. Ara conec d'una manera parcial, però llavors coneixeré com sóc conegut».